ACADEMIA ROMÂNĂ

MEDICINA POPORULUI

MEMORIUL II

BOALELE VITELOR

DE

GR. GRIGORIU-RIGO

EXTRAS DIN
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXX.
MEMORIILE SECȚIUNII LITERARE.

BUCUREȘTI
INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL“ S-sor ION ST. RASIDESCU
16, STRADA DOAMNEI, 16.
1907.
19.864

Prețul 50 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

		L. B
Tom.	*I.* — Sesiunea extraordinară din 1879.	3,50
»	*II. Secț. I.*—Desbaterile Academiei în 1879—80.	5.—
»	*II. Secț. II.—Discursuri, memorii și notițe* . . . . (*Sfârșit.*)	
»	*III. Secț. I.*—Desbaterile Academiei în 1880—1.	5.—
»	*III. Secț. II. — Memorii și notițe* . . . . (*Sfârșit.*)	
»	*IV. Secț. I.*—Desbaterile Academiei în 1881—2	3.—
»	*IV. Secț. II.—Memorii și notițe* . . . . (*Sfârșit.*)	
»	*V. Secț. I.*—Desbaterile Academiei în 1882—3	3.—
»	*V. Secț. II.—Memorii și notițe* . . . . (*Sfârșit.*)	
»	*VI. Secț. I.*—Desbaterile Academiei în 1883—4.	2.—
»	*VI. Secț. II.—Memorii și notițe*. . . . . (*Sfârșit.*)	
»	*VII Secț. I.*—Desbaterile Academiei în 1884—5	3.—
»	*VII. Secț. II.—Memorii și notițe* . . . . (*Sfârșit.*)	
»	*VIII. Secț. I.*—Desbaterile Academiei în 1885—86.	3.—
»	*VIII. Secț. II.—Memorii și notițe* . . . . (*Sfârșit.*)	
»	*IX.*— Desbaterile Academiei în 1886 — 7.	5.—
»	*X.*— Desbaterile Academiei în 1887 — 8	4.—
Indice alfabetic al *Analelor* pentru 1878—1888		2.—
Tom.	*XI.*—Desbaterile Academiei în 1888—9.	3.—
»	*XII.*—Desbaterile Academiei în 1889—90	3.—
»	*XII.—Memoriile Secțiunii Literare*	2,50
	Medicina babelor. Adunare de descântece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbești, de *Dimitrie M. Lupașcu.*— Cu un raport de Prof. *I. Bianu.*	
	Două manuscripte românești din secolul XVII-lea, descrise de P. S. Sa *Episcopul Ghenadie* al Râmnicului-Noul-Severin	1.—
»	*XIII.*—Desbaterile Academiei în 1890—91	4.—
	Raport asupra activității Academiei Române cu ocaziunea serbării de 25 ani a existenței sale, 1866—1891, de *D. A. Sturdza.*	
	Sola, de **Carmen Sylva.**	
	Desrobirea Țiganilor.—Oborîrea pronomiilor și privilegiilor de naștere și de castă.—Emanciparea țăranilor.—De *M. Kogălniceanu.*	
	Prânzul regal dat în onoarea Academiei Române la 1 Aprilie 1891.	
	Scrisori adresate Academiei Române la serbarea aniversării a 25 ani dela fundarea ei.	
	Odă la jubileul de 25 ani al Academiei Române, 1 (13) Aprilie 1891, de *Zaharia Boiu.*	
	La jubileul Academiei Române, 1 (13) Aprilie 1891, de *Iosif Vulcan.*	
»	*XIV.*—Desbaterile Academiei în 1891—2.	2,50
	Versuri adresate Academiei Române pentru aniversarea de 25 ani, de *Daniil Almășanu.*	
»	*XIV.—Memoriile Secțiunii Literare*	4.—
	Fabula în genere și fabuliștii români în specie, de *Th. D. Sperantia.*	
	Strat și substrat.—Genealogia popoarelor balcanice, de *B. P. Hasdeu*	1.—
	Dimitrie Cichindeal. Date nouă despre vieața și activitatea lui. — Discurs de recepțiune de *Iosif Vulcan,*—cu Răspuns de *V. A. Urechiă*	1,50
»	*XV.*—Desbaterile Academiei în 1892—3	4,50
	Altețelor lor Regale Principelui Ferdinand și Principesei Maria ai României, de *D. C. Ollănescu.*	
	Omagiul artelor, o scenă lirică după Fr. Schiller, adaptată Principesei de coroană Maria a României, cu ocaziunea căsătoriei și venirii în țară a Alteței Sale Regale, de *N. Ch. Quintescu.*	
	Românii din Asia-mică. Relațiune de călătorie, de *T. T. Burada.*	
»	*XV.—Memoriile Secțiunii Literare*	1,50
	Jocuri copilărești culese dela Românii din Macedonia, de *P. N. Papahagi-Vurdună*	—,75
	Vrăji, farmece și desfaceri, adunate de *S. Fl. Marian*	1.—
»	*XVI.*—Desbaterile Academiei în 1893—4.	4,50
	Satira I contra actualei direcțiuni a poeziei române, de *Dumitru C. Ollănescu.*	
	Odă cu prilejul nașterii Principelui Carol al României, de *Dumitru C. Ollănescu.*	

MEDICINA POPORULUI

MEMORIUL AL II-LEA.

DE

GR. GRIGORIU-RIGO.

Şedinţa dela 25 Maiu 1907.

PARTEA II

BOALELE VITELOR

ADUSUL LAPTELUI.

Când a pierit laptele vitei (vacă, oaie, capră), atunci se descântă de *adusul laptelui.* Gospodina văzând că vitei i s'a împuţinat laptele, aşà deodată din chiar senin, numai decât se îngrijeşte şi începe a întrebà pe ici, pe colo, prin vecini, şi face şi ea ceeace o învaţă femeile mai bătrâne, mai pricepute, cari zic că li s'a întâmplat şi la vitele lor aşà şi să facă cum o învaţă, că poate să aducă laptele înapoi.

De *adusul laptelui* să descântă şi se dau buruieni de leac, mai în toate satele, dar nu în totdeauna să dă şi peste leac.

Prin unele părţi, precum bună oară în com. Vaca, comitatul Hunedoarei din *Ungaria*, dacă se bănueşte cumva că vita a fost deochiată la ţâţe, se descântă de *deochi.* (V. a. d.)

Să descântă într'un vas cu apă neîncepută sau apă mergătoare şi în tărâţe. Mai cu leac însă e, dacă apa-i luată din stropii dela roata morii. In timpul descântecului să tot dă drumul în apă la câte un cărbune aprins, apucat cu mâna şi nu cu cleştele ori cu altceva ; după fiecare cărbune se taie apa

în cruciş cu un cuţit, fus sau cuiu de aramă. Cu cât sfârâie cărbunii mai tare şi mai lung când ajung în apă de se sting, şi cu cât să lasă la fund mai repede,—cu atât vita bolnavă e mai deochiată, primejdia mai mare, iar baba mai îngrijată. După descântec se toarnă, din apa descântată, vitei de 3 ori pe gură, pe ţâţe, uger, etc., iar apa ce rămâne—căci trebue să rămâie în totdeauna—trebue să o arunce pe o mâţă sau pe un câine, că aşà-i bine şi cu leac (1).

In *Oltenia*, dacă să presupune că vaca a călcat seara, când s'a întors dela păscut, în drumul ei pe la vreo răscruce, în ceva aruncături de rele, sau a păscut iarbă dintr'un loc spurcat—unde s'a tăvălit un flăcău şi o fată,—baba îi întoarce de 3 ori în apă neîncepută, cu flori de câmp şi în făină de grâu amestecată cu răsătură de pe *copaie* (2). Cu apa descântată unge ugerii şi ţâţa vitei, îi dă de 3 ori pe gură iar restul o aruncă pe un par, gard sau pe ţâţâna uşii, porţii, etc. (Turceni de sus, jud. Gorj).

Pentru ***adusul laptelui***, româncele din Vaşcău, comitatul Bihorului, în ***Ungaria***, descântă:

Marie Maică, Sfântă Marie
Te rog vino şi-mi ajută mie
Marie, maică, sfântă,
Sfântă eşti,
Sfântă să fii,
Curată eşti,
Curată să fii...
Leacul dela tine,
Descântecul dela mine.
Eu mă rog ţie,
Tu-mi ajută mie.

Când a rostit până aici, descântătoarea are la sine un sac, care trebue umplut cu paie şi trei fuse, 3 sule, 3 pile, o furcă de fier, un tăier cu tărâţe, sare şi macar un ban de aramă. Luând fusele pe rând, împunge în paiele din sac zicând: «Eu nu împung paele din sac, ci împung în inima cui a dus laptele dela . . . (spune numele vacii). Aşà să nu iasă răul din el, cum nu va ieşi fusul ăsta de bună voie din paie. Il împung prin faţa obrazului şi prin creierii capului, prin brânci (mâini) şi picioare, prin toate vinele, prin toate oasele; să nu poată dormì, să nu poată mâncà, să nu să poată culcà, să nu se poată alinà, până laptele la cutare . . . (numele vacii) înapoi l-a da. Până atunci să n'aibă stare, nici alinare». Descântecul apoi se repetă, când să împunge cu fusul al doilea; la a treia repetare, se împunge cu fusul al treilea, apoi tot aşà se repetă mereu, împungându-se cu toate fusele şi pilele. Deci descântecul se zice de 9 ori, iar sulele şi fusele rămân împunse în paiele din sac. Descântătoarea începe descântecul cu cuvintele dela în-

(1) Comunicat de Ioan Bârna, învăţător în Vaca lângă Brad, comitatul Hunedoarei, Ungaria.

(2) Albie, troacă, covată, covăţică.

ceput, bate apoi cu furca paiele din sac zicând: «Eu nu pisez sacul cu paie. . .» ca în partea a doua a descântecului, repetând de 9 ori. Scutură apoi sacul, zicând de 3 ori: «Eu nu scutur sacul cu paiele . . .» de 9 ori. Apoi iea taierul cu tărâțe, sarea și banul, zice introducerea și: «Așà să vie laptele la vacă, cum vin stelele pe ceriu, și cum vine roua noaptea, să nu-l poată oprì *bosorcăile*, precum nu poate sta roua dacă răsare soarele».— După rostirea de 9 ori a descântecului, se iea un cuțit cu care împungând tărâțele, se repetă iarăș descântecul de 9 ori: «Așà să iasă răul din cine a dus laptele dela . . . . cum va ieșì furca asta de bună voie din pământ».—Tărâțele se toarnă din tăier într'o cofă și se pun afară cu sarea și cu furca din pământ, se aduce sacul la iesle, se scoate crucerul din tărâțe, se pisează sarea și se dă cu tărâțele la vaci. Toate acestea se fac în 9 seri. (1).

Prin alte părți, precum bunăoară în *Turcenii-de-sus*, *jud. Gorj*, pentru aducerea laptelui se dă vitei să mănânce grâu furat în dimineața de Sf. Gheorghe și o buruiană numită *urechea ciutei* (2).

Sau :

Când se împuținează laptele la vaci, atunci baba descântă în *prourul* (3) Sfântului Gheorghe, înainte de a răsărì soarele. Baba se desbracă în pielea goală, se despletește, iea o traistă între picioare, apoi vine în mijlocul vacilor, unde descântă. Făcând astfel vine înapoi la vacă laptele furat (Moșia Rusca-Mare jud. Covurluiu).

Sau :

Se iea o bucățică de *lapte de piatră* (4), se pisează și se dă vitelor în apă sau în tărâțe, fân, etc. pentru a nu pierde laptele, sau când se observă că laptele se împuținează la vite (Peștera Laptelui lângă Sinaia, Dr. Istrate și Dr. Murgoci).

Sau :

Ca să dea vitele lapte mai mult, mai gustos și mai bogat în smântână, li se pune în mâncare urzică mare (5).

Notă. Un descântec pentru adusul laptelui găsim publicat de I. D. Durău în *Șezătoarea*, Fălticeni 1902.

---

(1) Vasile Sala din Vășcău, Comitatul Bihorului, Transilvania. Din *Șezătoarea*, An. VII, No. 2, p. 17. Fălticeni, Aprilie 1902.

(2) Urechelniță, irecheriță, iarbă de ureche, iarba urechii, iarba ciutei, iarba tunului, varză de stâncă, *Sempervivum tectorum*, L.

(3) Prourul=Ajunul.

(4) Tuf, calcar, stalactite, stalacmite. Se găsește prin peșteri. In peștera Dâmbovicioara, Jud. Muscel.

(5) Dr. N. Leon, *Istoria națională medicală a pop. român*. București, 1903, p. 73.

ALBEAȚA.

Albeața la vite se face întocmai ca la om. O pată albicioasă îi cuprinde lumina ochiului și din ce în ce se tot mărește, până întunecă vederea vitei de tot.

Parte din babe descântă la vite de albeață, parte nu. Prin **Oltenia**, unele babe iau o pană întoarsă în formă de seceră, dela coada unui cocoș, și o parà veche de argint: Cu paraua taie albeața de pe ochi, iar cu pana de cocoș descântă. (V. a. d.)

De *albeață* să descântă Miercurea și Vinerea.

In **Moldova** pentru albeață se caută ouă de cocostârc, se pisează mărunt de tot, până se face praf, și prin o trestie să sufle în ochiul vitei. (Săucești, județul Bacău).

Sau :

Se usucă albină în vată, se pisează bine și se suflă în ochi la vitele cari au albeață.

Sau :

Se pisează bine cojii de culbec (melc) și praful se suflă în ochiul vitei bolnave.

Sau :

Se amestecă jumătate unt proaspăt, jumătate sare pisată, se face un boț mare cât oul de găină, se vâră în urechea vitei în partea ochiului cu albeață și se leagă urechia ca să nu curgă.

Sau :

Se arde dela scoică de baltă și dela scoică de râu *cochila* mărunțel, se pisează, se cerne bine, se amestecă cu zahăr roș, pisat și se suflă cu o trestie în ochi la vita bolnavă (Dr. Leon, op. cit., pag. 80).

Sau :

Se spală ochiul bolnav al vitei cu lapte dela o vacă, muls, cald (com. Filești, jud. Covurluiu).

Sau :

Se ia o sticlă, se adună furnici dela un moșiroiu, se pun în sticlă, se toarnă deasupra apă și untdelemn, apoi după ce plămădește ca un ceas, două, se spală vita bolnavă la ochi (Piatra-Neamțu).

Sau :

Se caută ***belemniți, cozi de șarpe***, se pisează mărunt și se suflă în ochiul vitei bolnave. (Dr. Sava Athanasiu, jud. Muscel).

ARICIUL.

Ariciul e un fel de umflătură, bolfe ce se fac la picioarele vitelor, și mai cu seamă la cai.

Se unge vita la picioare cu unt de naft. (Jud. Bacău).

Sau:

Se unge la piciorul bolnav cu păcură roșie. (Moinești, jud. Bacău).

Sau:

Se prinde un ariciu viu, *se spintecă și fierbinte* se pune la umflătură. (Dr. Leon, op. cit.

BRÂNCA.

Brânca la vite e rea; mai ales porcii mor pe un cap. De bivoli nu se prinde această boală. Vita cuprinsă de brâncă se umflă la gât sau la cap și geme de-ți rupe inima. Vita se umflă și moare.

Se descântă cu 3 fire de mătură furate dela 3 negustori sau cu meiu de 9 ani, furat dela 9 case de tineri însurăței, luați dintâiu.

Sau:

Se descântă:

Caie,
Laie,
Dă miel sbierând,
Mocanul zoios,
Scoate obrinteala dela os (1).

BUBA MÂNZULUI.

Buba mânzului se bănuește că ar venì la vite din răceală. Suferă mai mult caii și mai cu seamă mânjii. Buba mânzului se face în cap, din care cauză vitei îi curg ochii, e tristă, strănută des, îi curge pe nas un fel de coptură și de multe ori să umflă și gâtul.

De *buba mânzului* să descăntă în făină de păpușoi amestecată cu pai-injen și usturoiu din ziua Crucii, V. a. d.).

CIUICA.

Ciuica, sau *ciuma*, *holera găinilor* este o boală care dă peste păsări: Găini, rațe și orice *orătenie* mor pe un cap.

Când dă însă moartea în păsări, poporul crede că umblă moroiul prin sat (V. a. d.), sau că o grea *boleșniță* se va ivì între vite, în oameni, sau se prevestește o vreme de grea cumpănă.

De *ciuică* se pisează usturoiu, să amestecă cu tărâțe și se dă la păsări (Turnu-Măgurele, jud. Teleorman).

(1) Gh. Popescu-Ciocănel, foiletonul *Adevărului*. 1902.

Sau:

Se pisează *floare de pucioasă*, se amestecă cu tărâțe, apoi se dă la păsări (Rociu, jud. Argeș).

Sau:

Se toacă mărunt *laba ursului* și amestecată în tărâțe, îi bună pentru vite mari (Gresia, Teleorman).

Sau:

Se dă păsărilor să înghită boabe de piper negru (Galați).

Sau:

Se pune în apa de băut a păsărilor văpseà în care s'au înroșit ouăle la Paști. E credință că nu se mai înbolnăvesc păsările (Galați).

Sau:

Se scoate o *părticică* dela biserică, când popa slujește leturghia pentru sfintele taine. Să iea anafură, se udă cu apă, apoi se dă păsărilor să înghită câte o bucățică (Com. Filești, Covurlui).

Sau:

Se afumă cotețul păsărilor cu pucioasă (Jud. Vlașca).

Sau:

Se amestecă în apă *mânătarcă țigănească* cu sgură dela fierar și să dă la păsări în mâncare. (Gliganu, Argeș).

Sau:

Se dă în mâncarea păsărilor pucioasă pisată mărunt și într'un par se agață un cap de cal mort. (Bacău).

CIUMAGIUL.

Ciumagiul se bănuește a fi niște viermi în pământ, cari strică legumele și semănăturile.

De *ciumagiu* se pune în grădină un cap de cal, ori alte oase într'un par, atunci ciumagiul nu mai strică legumele. (Iosif Stânca, revista *Familia*, 1796).

Sau:

Când porumbul începe a se vesteji, înainte de a se coace, se aduce un popă; face aghiasmă, apoi stropește lanul în cruce cu *foloștiucul* (1) de busuioc încărcat de apă sfântă (Moșia Rusca-Mare, Covurlui).

Sau:

Dacă vreun copac începe să se usuce și dacă se crede că-i ros de *ciumagiu* atunci se îngroapă la rădăcina lui o mortăciune: o găină moartă, o pisică, un câine, etc.

Acest obiceiu se întrebuințează și la plante, vie, etc. (Galați).

(1) Foloștiuc=Aghesmar, pămătuf cu care stropește preotul aghiasma.

COŞII.

Coşii sunt un fel de bubuliţe, ghinduri ca alunele, sub piele pe spinarea vitelor. Coşii, deşi nu sunt aşà de periculoşi, unii ţărani zic că slăbesc vita. Se storc sau se ard cu un fier roşu. (Cremenea, jud. Bacău).

DALACUL.

Dalacul, numit şi *talan* sau *sânge mohorît* (cărbune), e boală ucigătoare. Vita bolnavă de dalac cu greu scapă. De dalac să umple vita sau îl capătă din cauză că îi silită, îi gonită prea tare; îl mai capătă din cauza ostenelelor, greutăţilor prea mari, din munca peste puterea lor, o hrană rea, proastă şi din cauza apei băută de prin lacuri stătute, băltoace, gropi sau şanţuri.

Vita bolnavă de dalac se dăscântă în stropi de apă luată dela roata morii, cu tămâie dela Bobotează şi cu usturoiu. Se mestecă cu un paiu de mătură, în timp ce se descântă.

Sau :

Se înţeapă vita cu o sulă unde se crede că-i splina (Bacău).

Sau :

Se spintecă urechea vitei (Putna).

Sau :

Se iea jug de bou, se arde, se pisează, se amestecă cu apă neîncepută, apoi după ce se descântă, se toarnă vitei bolnave pe gât (Cătunul Serdar, Covurluiu).

Descântecul de dalac întrebuinţat la vite, e acelaş ca şi la om.

DEOCHIUL.

Dacă vaca nu poartă un ciucure (canaf) sau o panglică roşie la coadă, se *deoache* lesne. Un om rău la ochi poate deochià orice vită. In Focşani, un ţăran ni să plângeà că având un porc frumos, a vrut să-l arate unui vecin; cam la un ceas, după ce l-a văzut vecinul, porcul a murit. «Vezi Dumneata, i-a mâncat inima cu ochii». *Să deoache un cal frumos, o vaca nu mai dă lapte, o vioară nu mai cântă*, etc.

Vacilor deochiate li se descântă în 3 zile dearândul, în tărâţe, sare şi apă, Descântecul se începe numai Marţi:

Marţi dimineaţă . . (num. vacii) s'a sculat,
La păscut a plecat,
Cu deochetoarea s'a intâlnit,
Coarnele i-a ciuntit,
Părul i l-o sburlit,
Coada i-a rupt,
Şi laptele
Şi untul
I-a pierit,—
Iar ea sbierá,

*

Și se *olicăia*,—
Și-a întrebat-o
Cutare . . . : Ce sbieri
Și te olicăești?
Nu mai sbierà,
Și nu te mai olicăì,
Că eu te-oiu luà de cornul drept,
La fântâna lui Ion Botezătorul te-oiu duce.
Cu apă limpede te oiu spălà,
Și te-oiu curățì,
Coarnele ți-oiu desciuntì;
Părul ți-oiu netezì,
Coada ți-oiu întregì,
Laptele,
Și untul ți-or venì (1).

După ce s'a descântat în 3 zile, se dă vitei să mănânce tărâțele astfel pregătite.

Sau:

Se descântă ca la om, însă se acopere capul vitei cu o cârpă sau cu un ciur.

Se descântă într'o cofă cu apă neîncepută, se dă vitei să bea, iar restul i se toarnă pe cap; apoi se leagă la coada vitei o *cordică* (2) roșie (Covurluiu).

Sau:

Se caută 3 frigărui mici de fier, se înroșesc în foc și se sting în apă neîncepută amestecate cu tărâțe; se descântă de 9 ori, apoi din apa descântată se dă vitei pe gât. De asemenea se mai spală vita pe uger sau pe partea unde se bănue a fi deochiată (Gorj).

Sau:

Se leagă de coada vitei o lingură de lemn; se amestecă în tărâțe de grâu muguri de salce, miere și aluat, apoi se dă vitei să mănânce. (Turceni, Gorj).

Nota.—Pentru deochiatul vacilor găsim un descântec publicat de d-l Popescu-Ciocănel, ziarul *Adevărul*, Septemvrie 1902.

DUREREA DE GÂT.

Durerea de gât la vite se vindecă cu rădăcină de *iarba lupului* (3), pisată și amestecată c'un gălbenuș de ou. Se fac oblojeli (jud. Gorj).

Sau:

Se arde piele de cal mort, se pisează, se amestecă cu praf de coajă de ștejar, apoi se dă mieilor când îi doare în gât (Dr. Leon, op. cit., pag. 82).

Sau:

Se fierbe vin, se bate un gălbenuș de ou și se dă vitei pe gât. (Jud. Putna și Bacău).

Sau:

Se fierbe un cuib de barză, apoi zeama se dă vitei bolnave ca să bea. (Moșia Rusca-Mare, Covurluiu).

(1) I. Dim. Durău, *Șezătoarea*. Fălticeni (1902) 9—10, pag. 158.
(2) Cordică=Panglică.
(1) Mătrăgună.

Sau:

Se freacă gura vitei cu sare şi cu spirt, apoi se clăteşte cu apă (Covurluiu).

DUREREA DE GURĂ.

Durerea de gură să vindecă dacă se spală vita în gură cu zeamă de frunze şi rădăcini de *fragi*, fierte la un loc.

Sau:

Se spală vita în gură cu apă în care s'au spălat faguri când se stoarce mierea din ei.—(Dr. N. Leon, op. cit., pag. 39).

Dacă cumva se bănueşte însă, că vita poate se aibă *brânca* sau *buba mânzului*, atunci se descântă vitei. (Vezi Bránca şi Buba Mânzului).

DUREREA DE PICIOARE.

Durerea de picioare vine la vită, de multe ori, odată cu durerea de gură (Febră aftoasă).

Se vindecă cu *fragi*. Se fierb frunze şi rădăcini de fragi la un loc, apoi cu zeama se spală vita bolnavă la picioare.

Sau:

Se fierbe boz, se amestecă cu zer, apoi se înfăşură picioarele vitei bolnave (Covurluiu).

Sau:

Se ung picioarele vitei cu unt de naft (com. Fileşti, jud. Covurluiu).

DUREREA DE UNGHII.

Durerea de unghii să vindecă cu *lepădătoare*, (1) cu zeama, frunzele şi rădăcina plantei, fierte la un loc, se spală vita bolnavă la unghii (Banat).

FRUMUSEŢEA.

Ca un cal să fie totdeauna frumos şi gras, i se anină la ureche coadă de *gesure* (Dr. Leon, op. cit., pag. 81).

Sau:

Ca oile să se facă grase, frumoase şi lăptoase, ciobanii ard, din când în când, câte un mânz (judeţul Prahova).

Pentru ca să meargă oile frumos, una lângă alta, grămadă, să arde un

(1) Coaiele-popii, boaşele-popii, cucurbeţică, mărul lupului, remp.

boboc de gâscă, care merge înaintea cârdului,—și se dă la oi în mâncare. (Jud. Prahova).

GĂLBEAZA.

Gălbeaza se bănue că vine la oi din zece în zece ani, sau vine din mâncare.

Se amestecă în mâncarea oilor *floare* (rânză, ament) *de nuc* scuturat în noaptea de sf. Ispas (Ploești).

Sau:

Ochi de sare arși în foc până se fac roșii, fără să se sfarme, apoi se pune puțină pucioasă și se dă la oi să le lingă. (Jud. Prahova).

Sau:

Se amestecă în mâncarea oilor măsline negre. (Jud. Suceava).

Sau:

Se pisează pucioasă, se amestecă cu lapte, apoi se dă oilor să bea (Moșia Rusca-Mare (Jud. Covurluiu).

Sau:

Se toacă mărunt de tot ficat (maiu) de cal, se amestecă în mâncare și se dă oilor (Galați).

GONEALA.

Dacă o vacă nu vrea să se gonească, atunci i se pune pe spinare o *radașcă* (1).

Sau:

I se dă în mâncare sare multă; se mai dă vitei să lingă drob de sare (Bacău).

IEPURELE.

Iepure fac vitele la gură. Una din buze crapă și se face o *zgancă*, de te prinde groaza! Se cumpără *calaican*, se topește în apă și se spală vita la rană (jud. Tecuciu).

Sau:

Se arde vita la rană cu un fier roșu. (Jud. Bacău).

INCUIEREA.

Când vita nu se poate pișă sau băligà, se bate la un loc păcură cu lapte și i se toarnă pe gură sau pe nări; apoi se iea vita la alergat (Dr. Leon, op. cit., pag. 116).

(1) Radașcă=Caradașcă, ragace, boul lui Dumnezeu.

Sau:

Se fierbe *slăbănog* (1) și zeama se dă cu sila vitei pe gât. (Jud. Prahova).

Sau:

Se fierbe *părul porcului* și zeama, amestecată cu untdelemn, se dă căldicică s'o bea vita. (Jud. Teleorman).

Sau:

Se fierbe *ciumare* și zeama se dă vitei s'o bea. (Transilvania).

Sau:

Se fierbe *trifoiu*, apoi zeama se dă de băut vitei bolnave (Baba Floare lui Spiridon Schiopu, Tg. Ocna, Bacău).

Sau:

Se pun câteva gălbenușuri de ou în lapte dulce, se bate bine, apoi se dă de băut vitei bolnave. (Covurluiu).

In **Oltenia**, dacă s'a încercat cu toate câte s'a știut și n'a făcut vitei nici un bine, se fierbe *puizà*, (2) înfundată cu capac de cocă și zeama ce rămâne se dă vitei, căldicică, pe gât (Turcenii-de-sus).

Sau:

Se dă vitei sabor cu apă (Rociu, jud. Argeș).

JIGÂRAIA.

Jigăraia dă în orice vită. Se umflă la cap, la gât și nu mănâncă de loc. Zace așà pe picioare de mai mare milă.

De jigăraie se pisează usturoiu, se amestecă cu untdelemn și rachiu de drojdie, și se freacă vita pe gât și cap (Măgurele, Teleorman).

Sau:

Se dă de băut vitei bolnave, zeamă de lămâie, amestecată cu untdelemn (Galați).

Sau:

Se pisează rădăcină de *iarba porcului*, se stropește cu rachiu, țuică, liveș sau vin, și se freacă vita bolnavă (jud. Gorj).

De jigăraie zace vita cât zace și dacă e să se facă bine, începe să mănânce, Dacă nu, apoi tot slăbește, până într'o zi când nu se mai scoală.

JIGODIA.

Jigodia sau răpănul omoară numai câinii. Nu se prea dă leacuri, și câinele lovit de jigodie îi lăsat așà să zacă până moare. Să bănuește că jigodia

(1) Slăbănog, brie.

(2) Puizà, o buruiană lătăreață, măruntă, care crește întinsă și lipită de pământ. Floare nu face. Această buruiană, după practica babelor, constitue cel mai drastic purgativ.

vine la câine dacă doarme în cenușe. Câinele bolnav slăbește, îi cade părul, trage toată ziua la somn și se clatină, se împleticește la mers. E plin de bubulițe mici, roșii.

De *jigodie* se unge câinele bolnav cu gaz (Bacău).

Sau:

Se face leșie din frunze de ștejar, apoi se toarnă pe câine.

De *jigodie* însă, spun unii, să-i dai câinelui și piatră scumpă, și tot nu se mai face bine! (Turceni, Gorj).

LĂTRAREA.

Pentru ca un câine să fie rău, să latre în totdeauna, se unge cu untură de lup. Când cineva vrea să aibă un câine rău care să vegheze toată noaptea, trebue să-l ungă sub coadă cu untură de lup; când câinele vrea să adoarmă, dă cu nasul sub coadă și miroase a lup,—și nu-l mai poate prinde somnul, Doamne păzește! . . . I se pare că tot vine lupul la el și, de frică, toată noaptea stă treaz și latră (Dr. Leon, op. cit., p. 97).

Sau:

Se dă câinelui, când e mic, să înghită 3 boabe de piper negru, că latră și se face iute ca chiperiu (jud. Bacău).

Sau:

Să-i tai urechile, să i le frigi și să i le dai tot lui să le mănânce (Cremenea, Bacău).

Sau:

Se pune cânele în lanț (Iași).

LIMBRICII.

Limbrici se fac mai mult la mânji; dar câte odată fac și vitele mai mari.

De limbrici se descântă în fiertură de lapte dulce, măduvă și floare de soc. (V. a. d).

MUSCA.

Vitele bă ite vara de *muscă* slăbesc și parte din ele nici nu mănâncă.

De musc se scapă vita dacă se scaldă, se udă cât de des cu apă (Bacău).

MUȘCĂTURA LUPULUI.

Mușcătur de lup se vindecă dacă se unge vita la rană cu unt de pojarniță (jud. B ău).

Sau:

Se arde o buruiană numită ***moţul cocoşului***, se amestecă cu undelemn şi se unge vita la muşcătură (Turceni, Gorj).

Insă ca să nu muşte şi să nu strice lupul vitele, s'atârnă toporul cu tăiuşul în gura coşului şi în spre partea de unde se bănueşte c'ar venì lupul; se descântă:

lupule, Lupule,
Să te duci la'mpăratul roş,
Paroş,
Cu oi şi vite roşii,
Paroşii,
Cu oile otrăvite,
Cu vitele veninate;
Tu cum ai gustà,
Pe loc că-i crăpà (1).

Sau:

Se iea carne de lup, se moaie în apă şi cu apa aceea, odată sau de două ori, să se spele vitele la gât şi la spinare (2).

Sau:

Se caută la vreun vânător colţi sau dinţi de lup, se ard în foc, se pisează, se amestecă cu funingenă, apoi se pune la rana vitei muşcate (Moşia Rusca-Mare, Covurluiu).

Sau:

Miercuri şi Vineri să nu dărueşti lână dela oile tale, că-i rău de lup (Stolojani, Gorj).

Sau:

Iei o *cute* şi o vâri într'o *ciubotă*, legi ciubota la gură şi descânţi de 3 ori:

Nu leg gura ciubotei,
Leg gura lupului.
Să nu poată alergà,
Nici gura de a căscà,
Nici vita de a mâncà;
Să mănânce când i-oiu duce
Şi s'apuce când i-oiu zice,
Să mănânce din pământ,
Bulgări, glod şi muşiroaie,
Şi să piară prin gunoaie (3).

Sau:

Se vâră un ac în săculeţul cu sare, în locul ciubotei, şi se zice de 3 ori descântecul de mai sus.

Notă. — Un descântec de muşcătura lupului găsim publicat în ***Buciumul Român.*** Iaşi 1878.

---

(1) Comunicat de baba Sanda dela Pr. Popilian, Turcenii de sus, jud. Gorj.
(2) Dr. Gaster, op. cit., pag. 541.
(3) Dimitrie P. Lupaşcu, *Apărătorul Sănătăţii.* An. 1892—93, pag. 85.

MUŞCĂTURA NEVĂSTUICII.

Muşcătura nevăstuicii se vindecă dacă se stoarce în gura vitei apă scursă prin burduf făcut din piele de nevăstuică. Cu pielea se leagă la rană. (Judeţul Suceava).

Sau :

Se pune la gaura unei nevăstuici un fus şi o furcă, se pândeşte până iese afară nevăstuica, se prinde şi după ce se omoară, se pune la rană o bucată din pielea ei. Se mai afumă vita cu păr de nevăstuică. (Moşia Rusca-Mare, Covurluiu).

Sau :

Se arde piele de nevăstuică, se face scrum, se presară la rană şi se descântă :

Iute, iutiţă! . . .
Iutiţa apucă de os,
Osul apucă de carne,
Carnea apucă de chiele,
Leac!
Să scape iutiţa,
Şi. . . (numele vitei) să rămâie
Curată,
Luminată,
Ca dela Dumnezeu lăsată (1).

MUŞCĂTURA ŞARPELUI.

Muşcătuua şarpelui are leac dacă se prinde curând de veste şi dacă şarpele n'a fost din cei verzi, adică şerpi din cei răi.

In Ploeşti un ţăran îmi povestià cum a prins o vacă nărăvită care da lapte unui şarpe. In toate serile venià acasă vita cu o ţâţă suptă, şi fiindcă n'a putut-o desbărà de obiceiu, a vândut-o.

De muşcătura şarpelui se vindecă prin descântec:

Melestică,
Poletică
Pog-conopago,
Cara-gana carga,
Cavarata pune,—
Cruce'n cer,
Cruce pe cer,
Cruce pe pământ,—
Veninul şarpelui
Să fie'nfrânt (2).

Se descântă în apă ne'nceputǎ c'un băţ de alun; cu apa se spală la rană. După spălătură se pune pe rană coajă de alun. Descântecul se repetă de 3 ori. Se mai descântă cu viţă de vie, cu ban de argint, cu boz sau cu vargă de alun alb. Cu boz fiert în lapte dulce se oblojeşte vita la muşcătură.

(1) I. Neniţescu, *Apărătorul Sănătăţii*. Bucureşti. An. I (1891—92), No. 5.
(2) Comunicat de Lazăr Munteanu, Brăila.

Sau:

Se freacă rana cu o cârpă până se face albă, atunci se tămădue rana (Galați, Covurluiu).

Sau:

Se unge rana cu unt proaspăt, amestecat cu zahăr (Covurluiu).

Sau:

Să suge repede rana până sângerează, apoi se unge cu păcură și să leagă. După ce se dă jos legătura, se spală rana cu gaz (Com. Filești, Covurluiu).

MOLIMA.

Molima (boala) când e în sat printre vite, babele zic că-i un semn rău dela Dumnezeu. In **Oltenia** se bănuește că vreun mort s'a făcut moroiu.

De molimă se pisează *șar* (1) și *aurpigment* și se amestecă în hrana vitelor. (Dr. Sava Atanasiu, Dorna, Neagra Șarului, jud. Suceava).

Sau :

Se afumă *coștereața* (2) găinilor cu pucioasă și *iarbă mare* (Covurluiu).

Sau :

Se iea în Ziua Crucii (14 Septembrie) busuioc dela crucea popii, se pune în apa de unde beau păsările. De asemenea se mai pune aghiasmă în *teica* (3) cu apă. (Com. Filești, Covurluiu).

Sau :

Se întrebuințează o buruiană numită *laba ursului*. Această buruiană se toacă mărunt, apoi se amestecă în tărâțe cari se dau la vite în mâncare, (Chr. N. Țapu, jud. Teleorman).

La întâiu Maiu nu e bine de arat, mor vitele, poate numai câte o jumătate zi de pomană. In săptămâna luminată e păcat să scoți plugul Luni, Miercuri și Vineri (Jud. Gorj).

OSIȘORUL.

Osișor fac mai mult caii la picioare.

In Argeș să înfășioară vita la picior cu măsline pisate și stropite cu rachiu (Com. Rociu, Argeș).

Sau :

Se unge vita la picior cu unt de neft (Jud. Bacău).

(1) Șar = Realgar, sulf roș de arsenic întrebuințat în pictură.

(2) Coștereață = Poiată, găinărie.

(3) Teică = Vas de unde beau păsările apă.

Sau:
Se bate vita la picior cu 9 oase părăsite dela un om mort. (Dr. Leon, op. cit., p. 100).

OUĂLE.

Ca să facă păsările ouă multe, trebue ca să nu li se dea mâncare multă, să nu se îngraşe, căci altfel găinile nu mai fac ouă (Jud. Teleorman).

Sau :

Se dă păsărilor să mănânce orz (Covurluiu).

Sau :

Se pisează bine coajă de ouă, se amestecă în tărâţe, apoi se dă păsărilor să mănânce (Bacău).

Sau :

Se iea coji de ouă rămase după ce a scos găina pui, se înşiră pe o nuieluşă subţire, apoi când găinile încetează de a mai face ouă, se pisează câteva coji dintr'acestea şi li se dă în mâncare sau în apa de unde beau (Galaţi).

Sau :

Să li se schimbe păsărilor din 2 în 2 ani cocoşul. (Jud. Ilfov).

Sau :

Să se dea păsărilor firmături de mămăligă rece (Jud. Teleorman).

Sau:

Ca să facă păsările ouă multe şi să se îngraşe, li se dă în tărâţe urzici, fierte şi tocate (Dr. Leon, op. cit., p. 73).

Sau :

Se amestecă în tărâţe nisp (Jud. Bacău).

Pentru ca să nu facă păsările ouăle moi, se fereşte de a li se da în mâncare sare multă (Bacău).

PĂDUCHII DE GĂINĂ.

Păduchii de găină se fac prin coteţele de păsări, din cauza murdăriei. Dacă păduchii apucă să se încuibeze la puii mici şi nu-i curăţă de ei, toţi puii mor. Păduchii de găină se fac mai mult la cap şi sub aripioare. De păduchi se scapă păsările, dacă s'afumă coteţul cu pucioasă (Teleorman şi Bacău).

Sau:

Se ung puii cu gaz pe cap şi sub aripi,—(jud. Teleorman).

Sau:

Se mătură bine *coştereaţa*, apoi se afumă de 2 ori pe zi cu cafea prăjită (Galaţi).

Sau:
Se atârnă în *coşlereaţă* o ramură de boz (Covurluiu).

PĂDUCHII DE LEMN.

Păduchii de lemn, numiţi în **Moldova** ploşniţe, iar în **Oltenia** stelniţe, se omoară cu gaz sau se presoară, pe unde sunt, praf de var şi se stinge cu apă. Mai vârtos şi cu folos însă se descântă de babe într'o seară din luna lui Martie, când iese lună nouă şi-i numai ca o seceră pe cer. Persoana care voeşte să stârpească păduchii de lemn, puricii, *libărcile* (1) şi toate *jigăniile* de prin casă, trebue să fie vestită pe neaşteptate, de către o altă persoană, c'a ieşit lună nouă pe cer, altfel nu-i cu folos descântecul.

Să iea o strachină nouă, smălţuită, preparată anume de mai înainte şi cumpărată în ajunul moşilor (Rusalii), sau căpătată de pomană la Moşi. Se pune într'însa apă neîncepută, luată dela 3 fântâni în 3 vase nouă şi adusă de 3 fete mari, fără de a se fi uitat îndărăt; se pune strachina cu apă pe o fereastră în spre partea de unde răsare luna pe cer şi s'aşteaptă până vine luna în dreptul strachinei.

Când a ajuns luna de se vede bine în fundul strachinei, se ieau 3 fire dela o mătură nouă şi se descântă:

Lună nouă 'n casă:
Păduchii de lemn,
Puricii,
Gândacii,
Şi toate gângăniile
Din casă
Afară să iasă!
Să se ducă,
Să se risipească,
Altul cu altul
Să nu se'ntâlnească.
Când s'o întâlni
Munte cu munte,
Şi'n cap s'or bate,
Atunci să se'ntâlnească,—
Atunci şi nici atunci. . . ,

După ce se descântă de 3 ori, se pune apa descântată în patru vase şi s'aşează pe dinăuntru la cele patru colţuri (unghere) de casă.

A douazi dimineaţa, dacă se găsesc ceva purici, păduchi de lemn sau libărci în vasele cu apa descântată, se scot, se pun într'o cutie de chibrituri goală şi furată, se pândeşte o căruţă care a vândut tot ce a avut la târg, şi se aruncă cutia de chibrituri cu gângănii cu tot întrînsa, — descântându-se în urma căruţei:

Cum voi purici, puricei
Din casă vă scosei,
In cutioară furată vă pusei,
Descântaţi,
Innecaţi,
Blestemaţi,

(1) Şvab, gândacii negri de bucătărie.

Ferecaţi,
In cutie lepădaţi,
La lună nouă descântaţi,—
Aşà să vă 'ndrăciţi
Aşà să 'ncremeniţi,
In cele 9 ţări,
De peste nouă mări,—
C'acolo vă aşteaptă,
Cu mese întinse
Cu facle, aprinse
Amin (1).

Sau :

Se astupă bine toate uşile şi ferestrele, se pune în mijlocul casei un *ceaun*, cu mangal, apoi se pun deasupra câţi mai mulţi ardei roşi. Se ţin închise uşile o zi şi o noapte (Galaţi).

Sau :

Se pune pe cărbuni în casă praf de pucioasă, dar mai întâiu trebue să scoţi totul din casă, căci altfel să înnegresc toate lucrurile (Bacău).

Sau :

Se adună mai mulţi păduchi de lemn într'o sticlă, se astupă bine sticla, apoi se aruncă pe o gârlă menindu-se:

Cum se duce sticla,
Cu ploşniţe pe apă,
Aşà să se ducă,
Şi ploşniţile dela . . . *cutare* casă!
(com. Fileşti, Covurluiu).

Sau :

Se pune sub leghicere (velinţe), sub saltele şi sub perine, floare de curcubeţică. Cică mirosul urît al acestei plante goneşte ploşniţele afară. (Com. Fileşti, Covurluiu).

PURICII.

Puricii să prăpădesc cu pelin verde cules în ziua de Rusalii (Duminica-Mare) şi pus în pat.

Sau:

Să mătură casa cu mătură de pelin (3).

Sau:

La 1 Martie şi în seara când auzim pentru prima oară *răcăneii* (2), să te tăvăleşti în curte sau la prag şi în gând să descânţi:

---

(1) Cules în jud. Romanaţi, dela Baba Islăţeanca (Islaz).
(2) Dr. Leon, op. cit., pag, 57.
(3) Brotăceii.

Marți în casă,
Puricii afară,
Să-i pui pe-o prăjină,
Să-i duc în țară străină! (Turceni, jud. Gorj).

Sau:

Baba iea o frigare și un cuțit, se duce la ușa casei, apoi descântând îi adună pe toții puricii aici și-i mână afară. (Moșia Rusca-Mare, Covurluiu).

RÂIA.

Râia se vindecă mai cu seamă la câini, dacă se spală cu zeamă de tutun fiert. (jud. Teleorman, Bacău și Covurluiu).

Râia și *fudulia*, e mare boală. «Cade coada caprei de râie și tot dârz o ține», sau: «Cum o mai face pe râiosu».

La vite râia se face mai mult pe sub burtă, la încheieturi și la gât.

De râie să face o alifie din iarbă-mare, pucioasă, seu de capră, șoricească și vin alb, se unge cu ea și apoi se spală cu leșie de ciocălăi (Bacău).

Sau :

Se fierbe bine o căldare de zer, apoi se spală vita bolnavă. (Com. Filești, Covurluiu).

Sau :

Se spală vita cu fierturi de urzici (Galați).

Sau:

Se unge vita cu o alifie făcută din pucioasă și seu de câine (Galați).

Sau :

Se fierbe bine *iarba tâlharului* (1) și cu zeama ei se spală vita bolnavă (Dr. Leon, op. cit, pag. 43).

Sau :

Rădăcină de *ștevie* fiartă și amestecată cu chișleag se unge la râie și apoi se spală cu leșie (Dr. Leon, op. cit., pag. 143).

Sau:

Se face alifie de pucioasă cu untură de porc și se unge vita.—

In județul Gorj se ung vitele cu *șoricioaică* (2).

RANA LA VITE.

Rana la vite se vindecă cu *piatră-vânătă* topită în apă căldicică. Cu apa se spală vita la rană (Rociu, jud. Argeș).

(1) Iarba tâlharului = Iarba de orbanț.
(2) Șoricioaică = Săricică, otravă.

Sau :

Se vindecă cu *coaiele-popii* (1). Planta cu rădăcină cu tot se culege și se usucă; apoi se fierbe în oțet curat, ori vin roșiu bătrân, se face un stropitor de țeavă de soc și cu acesta se spală și se curăță mai de multe ori pe zi rana, vătămarea ori tăietura (S. Mangiuca, Budapesta).

Sau :

Se pun pe rană foi de brusture cu unt proaspăt (Com. Filești, Covurluiu).

Sau :

Se unge vita la rană cu un de naft sau gaz (Galați).

Sau :

Se plămădește la un loc pojarniță cu undelemn, apoi se unge vita la rană (moșia Rusca-Mare, Covurluiu).

Sau :

Se ieau smochine, se tăvălesc în smântână, apoi se pun la rană (Moșia Rusca-Mare, Covurluiu).

RĂPCIUGA.

Răpciuga se vindecă tare cu greu. Calul răpciugos se împușcă. *Coțofană* împușcată, arsă, pisată și amestecată cu lapte să dă la cai pentru *răpciugă* (Dr. Leon, op. cit., pag. 85).

Sau :

Se face leșie din foi de boz, foi de soc, fân și ciocălăi. Se pune în apă ca la o litră de spirt și o bucată de camfor, apoi se face un *șomoioc* de paie sau cârpe și se spală vita bine peste tot. Pe păr i se presoară praf de pucioasă (Moșia Rusca-Mare, județul Covurluiu).

ROSĂTURI DE HAM.

Pentru *rosături de ham sau de jug*, se spală vita la rană cu zeamă de șarpe fiert. Pielea uscată și pisată mărunt, se face praf și se presoară pe rosături (Dr. Leon, op. cit., pag. 107).

Sau :

Se unge vita cu untdelemn sau unt proaspăt (Covurluiu).

SPLINAREA.

O vită se *splinează* din cauza goanei, din oboseală, din nemâncare sau din cauză că bea apă multă pe oboseală și pe nemâncate. Se mai splinează vita

(1) Coaiele-popii = Curcubețică, mărul-lupului, lepădătoare.

și din cauză c'a mâncat trifoiu sau rapiță multă. De splinare vita se umflă, înțepenește și de nu se bagă seamă repede,— moare.

In **Moldova** să leagă vita la gât c'un prosop, să strânge bine cu o scurtătură de lemn și i se iea sânge din cap, dela ureche sau dela gât (Bacău).

Sau:

Când vita mănâncă o iarbă numită *căpriță* (1), atunci se umflă, adică se splinează. Trebue ca vitei să-i lase îndată sânge (Galați).

Sau:

Vita însplinată trebue luată la goană peste câmp, ca să se scuture iarba otrăvită din ea. (Com. Filești, Covurlui).

Sau:

Se păzește ca vita însplinată să nu bea apă (Covurluiu).

Sau:

Se fierbe un furnicar și se pune cald pe spinare, în dreptul splinei (Dr. Leon, op. cit., pag. 91).

Sau:

Se bagă repede o sulă, prin coaste în splina vitei, ca să răsufle. Dacă se nemerește splina, scapă vita; dacă nu, nu. (Drăgănești, jud. Vlașca).

STRECHEA.

Când o da *strechea* în vite, să te ferești. . . O vită să fie moartă de slabă și când s'o pune strechea pe ea, n'o mai poți ținea, Doamne ferește! . . . . Strechea i-o muscă mare care bâzâe rău.

De streche, dacă poți să ții vita și s'o uzi mereu cu apă, se mai domolește (jud. Gorj).

Sau:

Se amestecă în tărâțele vitelor o bucată de pască, un ou roș și o bucată de nafură dela Paști, slujite de popă (com. Filești, Covurluiu).

Sau:

Se lasă sânge vitei ca să se liniștească—că parcă-i turbată, așa fuge singură din cireadă. Prin unele părți se și descântă de streche (Covurluiu).

Sau:

Se ține vita legată și o scaldă mereu cu apă rece. I se dă să lingă sare să aibă sete, că dacă bea apă, se liniștește (com. Filești, Covurluiu).

---

(1) Căpriță = Lobodă.

TURBAREA.

Turbarea la vite vine, ori din cauză că a fost vita mușcată de altă vită turbată, sau că a mâncat prea fierbinte. Când sunt călduri mari de tot, iar turbează vitele. De turbare vita are ameţeală și o furie nebună: mușcă pe cine-i iese'n cale. Turbarea se vindecă cu *căţel de frasin* (1), care se întrebuinţează astfel:

Se caută Luni după Duminica-Mare (Rusalii), când ies și se află mai mulţi gândaci de aceștia pe frasini, și prinzându-i într'un număr cât se poate de mare, se pun într'un șipușor cu apă, și în apa aceea apoi, în care cu timpul se topesc, îi păstrează peste tot anul. Iar când se întâmplă ca un câine turbat să muște vreo vită, îi spală îndată, cum a fost mușcată, rana cu apă de aceasta și totodată îi dă și puţină apă de băut (Bucovina).

Sau:

Se păzește vita să nu mănânce fierbinte în timpul căldurilor (Galaţi).

Sau :

Dacă vita a turbat din sete, atunci se dă în mâncare boabe de *mătrăgună*, și se îndreaptă (comuna Filești, judeţul Covurluiu).

Sau:

Când mușcă un câine turbat pe vre o vită, se ieau *gândaci de frasin*, se usucă bine și după aceea frecându-i bine până se face praf, îi pun în tărâţe; tărâţele acelea se dau apoi vitei respective ca să le mănânce. Mâncând vita tărâţele, se vindecă (Bucovina).

Sau:

Se taie cu un ban de argint capul gândacului de frasin și apoi, *sdrumicat* bine și amestecat cu altă mâncare, se dă animalului mușcat de atare câne sau alt animal turbat (S. Fl. Marian, Banat).

Sau:

Se pisează gândaci, să amestecă cu vin sau apă și se toarnă vitei pe gât.

Sau :

Se fierb 5—6 gândăcei, cireșe amare de pădure și mătură de grădină, apoi zeama se dă pe gât vitei bolnave.

Sau :

Se pisează *gândaci puturoși* (2), se amestecă cu mâncare și să dă la vitele bolnave.

Sau:

Se pisează mătrăgună și amestecată în tărâţe să dă vitei bolnave să mănânce.

---

(1) Căţel de frasin=Gândaci de turbă, gândăcei.

(2) Gândaci puturoși=Mamornicii, gândaci negrii.

Sau:

Se afumă vita cu gândaci de turbă (Dr. Leon, op. cit., pag. 93).

Notă.—Un descântec de *turbă* a fost publicat de d. T. T. Burada, *O călătorie în Dobrogea*. Iași 1880.

TUSA.

Tusa la vite se vindecă de multe ori singură. Totuș dacă vita tușește într'una, se încearcă și ceva buruieni.

De tusă să vindecă vitele și oile bolnave, dacă să prinde un dihor, se arde, se pisează și se amestecă cu sare: apoi se dă vitelor în mâncare (Dr. Leon, op. cit., pag. 87).

Sau:

Se fierb tărâțe cu scuturături de fân, se bate un ou și se dă vitei căldut (jud. Romanați).

UMFLĂTURA.

Vita se umflă și chiar poate să și moară, dacă mănâncă rapiță multă sau trifoiu.

In **Moldova** se lasă sânge la vită (jud. Bacău), iar în **Muntenia** se splinează, adică se bagă o sulă în splină (jud. Vlașca).

*

Umflătura de gât se vindecă dacă se spală vita la gât cu țuică și cu săpun (Turceni, jud. Gorj).

Sau:

Se fierbe lapte dulce, se amestecă cu puțin camfor, apoi se dă vitei să bea. (Moșia Rusca-Mare, Covurluiu).

Sau:

Se înțeapă de mai multe ori vita bolnavă pe partea umflată, apoi se freacă înțepăturile cu spirt (Galați).

Sau:

Vita bolnavă se spală mereu la gât cu boz fiert (com. Filești, jud. Covurluiu).

*

Umflătura de picioare, la vite, trece dacă le speli cu fiertură de frunză și rădăcină de fragi (Dr. Leon, op. cit., pag. 39).

Sau:

Se fierbe *cucurbețică* și cu zeama se spală la umflătură (Banat).

Sau:

Se fierbe făină de păpușoi în zer, apoi se oblojește vita la picioare (Filești, jud. Covurluiu).

*

Sau:

Se leagă vitei la picioare patlagină cu unt proaspăt (Covurluiu).

Sau:

Dacă vita boleşte, fără să se ştie ce are, se culeg în ziua de Sâmzăene următoarele buruieni: *Intorcătoare mare, mijloacă (măgnitoare) mică, fir de iarbă* de unde se întoarce plugul în capu locului, *apărătoare, sporiş, sulfină albă, sânzăene galbene.* Se fierb toate acestea la un loc în apă neîncepută şi se scaldă vita în orice zi, afară de Luni, în râu sau în capul locului la plug (Turceni, jud. Gorj).

Sau:

Se culeg Luni pe seară, *coaiele-popii, boejniţă, buruiană împuşcată* şi se fierb înfundat cu apă neîncepută, adusă tăcând; apoi se scaldă vita Luni pe seară la un loc deschis (Murgeşti, jud. Gorj).

UNGHIILE PLINE.

Unghii pline sau *putrezirea unghiilor* se vindecă întrebuinţând următorul leac:

Se iea o lumânare de seu, se topeşte toată cu păcură la un loc, se amestecă bine şi se unge vita la unghii de 2 ori pe zi: dimineaţa şi seara. In mult o săptămână vita se însănătoşează (com. Găgeni, Prahova).

VĂRSATUL.

Vărsatul la vite, şi mai cu seamă la oi, se vindecă dacă se iea un *refec* (1) dela poalele cămăşii unei femei tinere care a născut pentru prima oară şi care la nuntă a fost fecioară, şi se mai iea şi doi copii cu cari se duc la staulul oilor. Ajunşi aci pun pe copii în uşa staulului, aranjaţi aşà ca unul să ţină de un capăt şi celălalt de celălalt capăt al *refecului*, apoi se silesc oile să sară peste acest refec (jud. Dâmboviţa).

Sau:

Se găseşte un ţigan meşter fierar, cu el se învoeşte cel ce vrea să facă doctoria, ca să-i facă un ac din o piesă de argint, făcută însă de ţigan pe nerăsuflate. Cu acest ac înstrunează oile (Gheorghe Popescu-Ciocănel, ziarul *Adevărul*, Buc. An. XV, No. 4.538, 1902).

Sau:

Intr'o Luni de dimineaţă se desbracă văcarul în pielea goală şi descântă vitei bolnave. In urmă îi dă vitei să lingă sare multă şi să mănânce tărâţe amestecate cu pucioasă (com. Fileşti, Covurluiu).

(1) Refec = Cusătură pe marginea unei ştofe, pânză sau ştergar.

VIERMI LA RANĂ.

Viermii la rană se fac când bate musca pe vită.

Se topește *calaican* în apă și se spală vita la rană (Moș Niță, Rociu, jud Argeș).

Sau:

Se unge vita la rană cu pojarniță, apoi se spală bine cu gaz sau unt de neft (Covurluiu).

Sau:

Se fierbe *lumânărică* în gaz, apoi se oblojește rana plină de viermi (Filești, Covurluiu).

Sau:

Se piseazã mărunt de tot calaican și se presoară pe rană (Argeș).

Sau:

Se spală rana cu gaz (Bacău).

Sau:

Se pune câte o piatră peste 3 din bozii, cei mai înalți dintr'un pâlc sau grămadă oarecare; aplecându-i astfel la pământ, se spune:

«Dacă mi-ți scoate viermii dela. . .(Numele vitei) vă dau drumul; dacă nu, nu».

După trei zile viermii fug din rană; pietrele se aruncă la o parte și se lasă bozii să se ridice (jud. Botoșani).

Sau:

Te duci la boz, Luni de dimineață, după ce mai întâiu faci acasă nouă mătănii și iei o leacă de mămăligă, puțină sare și zici:

Bună dimineața bozule,—
Eu te cinstesc cu pâine
Și cu sare
Și cu nouă mătănii,
Iar tu să mă cinstești
Cu sănătatea vitei,—
Să nu-i stea viermii 'n rană,
Cât stau popii
Și preutesele,—
Primarii
Și dregătorii 'n raiu (1).

Pe urmă rupi vârful bozului descântat sau îl pleci și-i pui o piatră pe vârf, și dacă nu ies viermii, culegi boz și-l fierbi cu *stirigie* de cea tare de pe vârful casei, pui și sare și apă; iar după ce se mai astâmpără, oblojești rana cu această zeamă (Broșteni, jud. Suceava).

Sau:

Când o vită are rană cu viermi, Românul sau baba merge la câmp unde crește *lumânărică* (2), apucă buruiana de vârf, o pleacă la pământ, pune o piatră peste ea și o sorocește, zicându-i:

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 25.

(2) Lumânărică = Pur, lipan, corovatică, coada vacii, coada boului, coada lupului, etc.

Lumânărică,
Dacă până 'n trei zile
Nu mi-i scoate viermii dela. . . (Pomenește numele vitei),
Nu-ți voiu da drumul de aici.

Se lasă buruiana, așà menită, 3 zile în câmp. După 3 zile viermii din rană dispar, de unde apoi Românul sau baba se duce și ridică piatra, lăsând buruiana liberă să se ridice (Dr. Leon, op. cit., p. 47).

Sau:

Se moaie cenușă cu sare, se spală rana și se pune deasupra (Romanați și Olt).

Sau:

Se pisează la un loc frunze de gutui, curpen de castravete și viermari; apoi zeama se stoarce în rănile cu viermi (Iași).

Sau:

Se spală la rană cu zeamă de *iarbă-grasă* (Petriceni, jud. Dorohoiu).

Sau :

Se usucă *iarbă roșie*, se pisează mărunt până se face praf, apoi se presară pe rana cu viermi. Cu zeamă de iarbă roșie se spală rana (Dr. Leon, op. cit., pag. 43).

ZĂBALELE.

De *zăbale* sufere mai mult caii. Vita bolnavă de *zăbale* face un fel de bubulițe pe buze și-i curg într'una bale din gură.

De *zăbale* se unge vita cu gaz (Covurluiu).

ZÂMBRELE.

Zâmbre fac vitele, mai cu seamă caii, din cauza setei. *Zâmbrele* sunt niște bubulițe mici ce se fac în gură. Ele se mai fac la vite din cauză că: «o vită vede pe alta mâncând orz sau altfel de boabe și dacă ea nu mănâncă, face zâmbre» (jud. Romanați și Olt).

De *zâmbre* se vindecă cu fiertură de *nalbă* în care s'a spart un gălbenuș de ou (Bacău).

Sau :

Se freacă gingiile vitei cu sare și spirt, apoi se spală vita în gură cu zeamă de lămâie (Galați).

Sau :

Se fierbe o bucată de icoană de lemn, iar cu zeama se spală vita în gură. (Moșia Rusca-Mare, județul Covurluiu).

Sau :

Se dă uruială vitelor bolnave ca să manânce (Radumirești, jud. Olt).

Sau :

Se clătește vita în gură cu zeamă de *lemn sfânt* (T.-Măgurele, jud. Teleorman).

CORPURI ANORGANICE

INTREBUINȚATE ÎN MEDICINA POPORULUI.

Ac, V. *Mușcătura Lupului.*
Aluat, V. *Deochiu.*
Apa, se întrebuințează la toate boalele. Apa-i sufletul doctoriilor băbești; nici un leac sau descântec fără apă.
Apă de viță, V. *Albeață, Durere de cap.*
Aramă (bani și cuie de), V. *Adusul laptelui.*
Argint (para de), V. *Albeață, vărsat, mușcătură de șarpe* și *umflătura de picioare.*
Belemniți (cozi de șarpe), V. *Albeață.*
Calaican, V. *viermii, iepure.*
Cărbune, V. *Adusul laptelui, deochiu.*
Chibrituri, V. *Otrăvire.*
Chișleag, V. *Râie.*
Ciubotă, V. *Mușcătura lupului.*
Colivă, V. *Brâncă.*
Cruce, V. *Brâncă.*
Custură, V *Brâncă.*
Cute (de ascuțit), V. *Mușcătura lupului.*
Cuțit, V. *Adusul laptelui, Brâncă.*
Drug, V. *Brâncă.*
Făclie, V. *Brâncă.*
Faguri de miere, V. *Durere de gură.*
Fier, V. *Coși, iepure.*
Frigărue de fier, V. *Dalac, Deochiu.*
Furcă, V. *Adusul laptelui, Brâncă.*
Furnicar, V. *Splinare.*
Fus, V. *Adusul laptelui.*
Gaz, V. *Păduchi de găină, păduchi de lemn, viermi.*
Hârtie, V. *Albeață.*
Iarbă de pușcă, V. *Dalac.*
Lacăt, V. *Incuierea.*
Lapte, V. *Dalac, încuiere, limbrici, mușcătura de șarpe, răpcingă.*
Lapte de piatră, V. *Adusul laptelui.*
Lingură de lemn, V. *Deochiu.*
Liveș V. *Brâncă.*
Mămăligă, V. *Ouă, viermi.*
Nisip, V. *Ouă.*
Oțet, V. *Rana la vite.*
Păcură, V. *Ariciu, încuiere.*
Păcură roșie, V. *Ariciu, creșterea părului.*
Pânză, V. *Albeață.*
Panglică roșie, V. *Deochiu.*
Pară veche, V. *Albeață.*
Piatră, V. *Viermi.*
Piatră vânătă, V. *Rana la vite.*
Pile, V. *Adusul laptelui.*
Prosop, V. *Insângerare, splinare, deochiu.*
Pucioasă, V. *Ciuică, dalac, gălbează, păduchi de găină.*
Rachiu, V. *Brâncă, osișor.*
Rosătură de pe copaie, V. *Adusul laptelui.*
Refec V. *Vărsat.*
Sac, V. *Mușcătura lupului, Adusul laptelui, limbrici.*
Sabur, V. *Incuiere.*
Săpun, V. *Brâncă, umflătură la gât.*
Sare, V. *Adusul laptelui, albeață, brâncă, gălbează, goneală, viermi.*
Săricică, V. *Otrăvire.*
Șar, (realgar), V. *Molimă.*
Sgură de fierar, V. *Ciuică.*
Șoricioaică, V. *Râie.*
Strachină, V. *Păduchi de lemn, purici.*
Sulă, V. *Splinare, umflătură.*
Tăier, V. *Adusul laptelui.*
Tămâie, V. *Brâncă, dalac.*
Tărâțe, V. *Ciuica, molimă, turbare, tuse.*
Topor, V. *Mușcătura lupului.*
Treanță de tort, V. *Limbrici.*
Tutun, V. *Râie, măselele.*
Țuică, V. *Umflătură la gât.*
Ulcică, V. *Tuse.*
Unt, V. *Albeață.*
Untdelemn, V. *Brâncă, încuiere, mușcătura lupului.*
Unt de naft, V. *Ariciu, osișor.*
Var, V. *Păduchi de lemn.*
Vin, V. *Durere de gât, râie, tuse.*
Zahăr, V. *Albeață.*

A N I M A L E

INTREBUINȚATE IN MEDICINA POPORULUI.

Albină (miere de), V. *Albeața, deochiul.*
Ariciu, V. *Ariciu.*
Barză, V. *Albeață.*
Bivoliță (baligă de), V. *Brâncă.*
Câine (urechi și coada de), V. *Lătrarea.*
Cal, V. *Brâncă, ciumagiu, gălbează.*
Capră, V. *Râie.*
Cari (făină de), V. *Incuiere.*
Cocostârc (ouă de) V. *Albeață.*
Copii, V. *Vărsat.*
Coțofană, V. *Răpciugă.*
Cocoș (pană de), V. *Albeață, ouă.*
Culbec (melc, coaje de), V. *Albeața.*
Dihor, V. *Tuse.*
Găină (ouă de), V. *Durere de gât.*
Gândăcei, V. *Turbare.*
Gâscă (boboc de), V. *Frumusețea.*
Gesure, V. *Frumuseță.*
Iepure (sânge de), V. *Brâncă.*
Lipitori, V. *Umflătură la gât.*
Lup (untură de), V. *Lătrare, mușcătura lupului.*
Mânz, V. *Frumuseță.*
Nevăstuică (burduf de), V. *Mușcătura nevăstuicii.*
Om (oase de), V. *Osișor.*
Painjen, V. *Buba mânzului.*
Porc, V. *Râie.*
Radașcă, V. *Goneală.*
Scoici (cochilă de), V. *Albeață.*
Șarpe, V. *Roșături de ham.*

P L A N T E

INTREBUINȚATE IN MEDICINA POPORULUI.

Alun, V. *Dalac, brâncă, limbrici și mușcătură de șarpe.*
Apărătoare, V. *Umflătură de picioare.*
Boejniță, V. *Umflătură de picioare.*
Boz, V. *Mușcătură de șarpe, viermi.*
Buruiană împușcată, V. *Umflătură de picioare.*
Căpșune, V. *Tuse.*
Castraveți, V. *Viermi.*
Ceapă, V. *Albeață.*
Ciumare, V. *Incuiere.*
Coaiele-popii, V. *Rana la vite, umflătură de picioare.*
Curcubetică, V. *Umflătură de picioare.*
Dalac, V. *Dalac.*
Fân (scuturătură de), V. *Adusul laptelui, tuse.*
Flori de câmp, V. *Adusul laptelui.*
Garoafe, V. *Viermi.*
Grâu furat, V. *Adusul laptelui.*
Grâu (făină de), V. *Adusul laptelui.*
Grâu (tărâțe de), V. *Adusul laptelui.*
Gutui, V. *Viermi.*
Iarbă, V. *Umflătură de picioare.*
Iarba-lupului, V. *Durere de gât.*
Iarbă-mare, V. *Râie.*
Iarbă-roșie, V. *Viermi.*
Iarbă-grasă, V. *Viermi.*
Iarba-tâlharului, V. *Râie.*
Intorcătoare-mare, V. *Umflătură de picioare.*
Laba-ursului, V. *Ciuica, molima.*
Lemn-sfânt, V. *Zâmbre.*
Lepădătoare, V. *Durere de unghii.*
Lumânărică, V. *Viermi.*
Măline, V. *Gălbează.*
Mănătarcă țigănească, V. *Ciuica.*
Măsline, V. *Osișor.*
Mătrăgună, V. *Turbare.*
Mijloacă (mâgnitoare), V. *Umflătură de picioare.*
Moțul cocoșului, V. *Mușcătura lupului.*
Nalbă, V. *Zâmbre.*
Nuc, V. *Gălbeaza.*

INDICE ALFABETIC

DE CUVINTELE POPULARE CUPRINSE ÎN MEDICINA POPORULUI.

Acatiste = Rugăciune făcută de preot către Maica Domnului.
Aciuat = Aşezat, astâmpărat.
Acâe = Plastur făcut din in sau cânepă, in Moldova.
Adăpat = Beut, băut.
Adastă = Aşteaptă.
Aiasmă = Agheasmă.
Apotecă = Farmacie, în Hunedoara (Ungaria).
Amărît = Necăjit, supărat.
Aromit = Asudat, aţipit. Afumat cu mirodenii, in Moldova.
Balamut = Bâlbâit, care pronunţă greu vorba.
Bale = Scuipatul care se prelinge, scurgându-se din gură.
Băltoage = Ape, bălţi mici şi adânci.
Benchiu=O pată neagră făcută în fruntea copiilor mici, cu cerneală, funingenă sau noroiu, să nu fie deochiaţi.
Berduim = Cioplim cu barda.
Bâigue = Vorbeşti într'aiurea, fără de înţeles.
Bârdâhan=Burta, pântecele, stomacul.
Blastor = Cataplasmă, leacuri întinse pe o pânză.
Boaghiţă = Babiţe, boală la copii.
Boaşe = Testicule, coaie.
Bodogănind = Bombăne, vorbe spuse încet.
Bolduri = Ace cu gămălie.
Boleşniţă = Molimă, boală.
Borîcioase = Borît, vărsat, care varsă.
Borhoturile = Măruntaele, maţele, cu varsături.
Boricoşi = Cu vărsături.
Bortă = Gaură.
Boscoade = Farmece, leacuri cu puteri de vindecare.
Boşorogeală = Betejală, vătămătură.
Boţ = Ghem.
Buburuze = Sgrăbunţele, bubuliţe, muguri tineri.
Bucium = Curpen, ramură. V. Deochiul; fluier mare, ciobănesc.
Bulbuş = Bulbuşul, rotunjeala ochiului.
Bulbucată = Umflată, ridicată, ieşit în afară.
Bumbul nasului = Vârful nasului.
Buratic = Broatic, brotăcel, brotac, brotăcei.
Căhueală= Vâjială, hueală.
Câinezi = Văitat, plângi.

Căiască = De cal, boală căiască.
Căiță = Casa, placenta. V. Deochiul.
Calaican = Calacan, vitriol verde, sulfat de fier.
Caltaboși = Cartaboș, cârnat cu sânge făcut la Crăciun, gălbaș.
Călușari = Ceată de flăcăi jucători, cari umblă la Duminica Rusaliilor.
Candel = Zahar de ghiață.
Căpistere = Albie unde se frământă pâinea, copae, covată.
Cătrănit = Posomorît, rău la inimă.
Cheptene = Pieptene.
Chealǎ = Fără păr, pleșuvă.
Cheriți = Pieriți.
Chifterițe = Coropișnițe.
Chiue = Strigă, țipă.
Chișleag = Lapte prins.
Chitici = Peștișori, obleți.
Chiper = Piper.
Chirăind = Țipând, gemând.
Chiotorile = Inchiotoare, gaura hainei.
Chișătu = Pișatul.
Chice = Pice.
Chiatră = Piatră.
Chicioare = Picioare.
Chircește = Strânge, sgârcește.
Cinuești = Mănânci, îmbucare.
Ciontat = Rupt, frânt.
Ciob = Hârb, bucată de oală sau sticlă.
Ciuciulete = Strâns grămadă, mototolit.
Ciurlică = Cântă, ciripește. V. Buba.
Ciutură = Găleată de scos apă.
Ciubotele = Botine, ghete.
Clondir = Sticlă pentru vin sau rachiu.
Cocină = Coteț de porc.
Cofă = Doniță.
Colțat = Jimbat, cu dinții afară.
Copchil = Copil.
Cordeà = Panglică.
Co[illegible]ele = Codițele, pletele.
Co[illegible] = Horn, hogeag, băgeag.
Co[illegible]n = Firidă, săpătură in pământ unde a[illegible] focul. V. Bube dulci.
Coț[illegible]ană = Țarcă, scuipatul dracului, în [illegible]oldova.
Co[illegible]ică = Albie, copae.
Co[illegible]eală = Lapte covăsit, iaurt.

Crohmală = Scrobeală.
Cudalbă = Cu coada albă.
Culbec = Melc.
Cură = Curge, V. Deochiul.
Darac = Pieptene de scărmănat lână.
Dărăcită = Lână pieptănată.
Dârdâe = Tremură, sgâlțâe.
Direg = Vrăjit, descântat. V. Moroii.
Dogorește = Arde, frige, pârlește.
Drențe = Sdreandă, vechituri, bucăți de cârpe.
Drugă = Băț întrebuințat la torsul lânii.
Dumicat = Imbucătură, bucățele.
Dușcă=Inghițitură, dintr'odată dat pe gât.
Făcăleț = Melesteu, mestecău.
Făclii = Lumânări mari de ceară.
Fărșiră = Sfârșiră, mântuiră.
Fistichie = Verde-gălbuiu, gușa porumbului.
Foloștină = Drojdie de vin, foaie de varză acră.
Forforată = alungată, repezită.
Forostoește = Fierbe, leagă la loc.
Frapat = Mirat.
Frecăței = Aluat frecat în palme.
Fumuri = Buruieni plămădite, scăldători, leac băbesc.
Gâfâe = Suflă din greu.
Gâgâit = Strigătul gâștelor.
Gânj = Capăt de fringhie, funie de teiu.
Garafă = Jumătate de litru, sticlă de vin.
Gardină = Doagă, margine.
Gârliciu=Intrarea în pimnță sau bordeiu.
Gâtlej = Inghițitoare, beregată.
Gătată = Gătită, împodobită.
Ghiciu = Biciu.
Ghemotoc = Strâns, îngrămădit.
Ghiziviu = Roș închis, purpuriu, ghiviziu.
Giumătate = Jumătate.
Groștior = Caimacul laptelui dulce.
Grumaz = Ceafă, gât.
Gogește = Bolește, bolnav pe picioare.
Hărăcsească=Scarificat, tăieturi de cuțit.
Hârb = Ciob, vas spart.
Hargalaș = Sgomot, gălăgie.
Hier — Fier.
Hierea = Fierea.
Hoituri = Mortăciuni, stârv.

Horn = Coș, hogeag, băgeag.
Hotar = Despărțitură de loc, margine.
Hram = Ziua (patronul) bisericii.
Huesc = Sgomot înfundat.
Huhurez = Ciuhurez.
Icnește = Sughiță, suspină.
Iesle = Locul de unde mănâncă caii.
Imbăloșat = Umplut de bale.
Imbucă = Mâncă.
Incârligă = Strânge, chircește.
Inglodește =Ințepat, ințeapă.
Inghează = Inviază.
Ingurzește=Increțit, strâns pe margine.
Intăciunată = Innegrită.
Isbândească = Să se îndeplinească.
Isbăvească = Să se isprăvească, termine.
Iscă = Ivește, iese.
Ivesc = Arăt.
Jar = Cărbune aprins, jăratec.
Jigănii = Lighioi, dihănii.
Jipan = Ștejar.
Laiță = Bancă de scânduri.
Lăutoare = Apă de spălat pe cap.
Leasă = Impletitură de nuiele.
Lichiturili = Fricele, îngrozirile.
Lingurică = Capul pieptului.
Lisitele = Luitre, lăsăte, la căruță, în *Oltenia*.
Liveș = Oțet din prune, borhot de țuică.
Mălaiu = Făină de popușoi.
Mânicat = Până'n ziuă.
Mărăcini = Spini.
Maslu = O rugăciune pentru bolnavi, făcută de 3 preoți.
Mâță = Pisică, sgârietoare.
Mâzgă = Suc, mucegaiu, umezeală între coajă și lemnul copacilor.
Melc = Culbec.
Melesteu = Făcăleț.
Menesc=Prevestit, predestinat, prezicere.
Miglișitor = Mocăit, migălos.
Mijitu = Năjitu.
Mir = Untdelemn sfințit.
Moalele capului = Creștetul capului.
Moare = Zeamă de varză acră.
Motchiță = Grămăgioară, chită, buchete.
Molcuț = Domol, încetișor, moale.
Mototol = Boțit, grămadă, ghem.
Mujdeiu = Usturoiu pisat.
Mumâniță=O dihanie, maimuță, moniță.
Nămețu = Boală. V. *Buba*.
Năpârcă = Viperă.
Nărămzat = Nărăznat, portocaliu.
Năuc = Zăpăcit, hai-hui.
Năstămată = Scump, neprețuit.
Năstrăpiatră = Parapiatră.
Năstrașnic = Avan, grozav.
No = Iată, iaca, na.
Obidă = Mâhnire, întristare.
Oblojeală = Legătoare.
Olicăi = Văită.
Orbalț = Brâncă.
Pălătuești = Stai, locuești în palate.
Paloș = Pală, sabie.
Paralei = Mai mult ca leii.
Parasitele = Purici, păduchi.
Părticele = Litie, prescura care o servește popa la sfintele taine.
Pază = Boală.
Peltic = Gângav, cel ce pronunță greu vorba.
Petică = Cârpă.
Piei = Fugi.
Pipotă = Rânză.
Pisoi = Pisici, mâțășori, motan.
Pistornic = Cruce de lemn.
Pitac = Ban.
Pizmaș =Invidios, privește cu ciudă, ură.
Pocriș = Capac de lut sau de tablă.
Poieniță = Loc deschis în pădure, unde crește iarbă și flori.
Pogoniciu=Om,ariciu (Galați,Covurluiu).
Pohibesc = Menesc, descânt.
Poposul = Vârful nasului.
Potcă = Deochiu.
Potopești = Liniștești, risipești.
Praștia = Termenul în Moldova.
Preste — Peste.
Prânzurile = Pomenile.
Pripește = In grabă.
Propte = Lemn care sprijină.
Proțap = Oiște, la car.
Purces = Pornit.
Pusderie = Mulțime.
Râcăe = Roade, sgârie.
Răgăituri = Ghiorțăituri, răgâeli pe gât

Rănuchi = Rinichi, rărunchi.
Rânză = Stomac.
Râşchitoarele = Ramură cu doi craci unde se adună lâna în seul.
Resbeşte = Pătrunde.
Risichiţi = Risipiţi.
Rohii = Bube dulci, bubuliţe roşii.
Rumân = Român.
Săgetat = Trăsnit, lovit de săgeată, junghiuri.
Şalele = Lumbi, partea din spre rinichi.
Sară-mare = Sâmbătă seara. V. Buba.
Scăfârlie = Creştetul capului.
Scăldători = Lăutori, băi.
Scârnă = Excremente, baligă.
Scorbură = Gaură, bortă în copaci.
Secà = Scădeà.
Sfredere = Burghii.
Sghihue = Sgâlţie.
Sghidue = Scutură.
Sgură = Rămăşiţe de fier ars, murdărie.
Sinicat = Sculat.
Smeiesc = Prăpădit, bătut, lovit.
Socote = Zilizit, boală.
Sohote = Socote, boală câinească.
Şomoioc = Mănuchiu de fân sau flori.
Sopon = Săpun.
Sorocesc = Ursit, menit.
Spermă = Natura, sămânţa bărbatului.
Spasmuri = Svârcoliri.
Spuză = Cenuşă.
Stâlpiţi = Ţeapăn, cu ochii pironiţi.
Statupalmăbarbăcot = Chip înspăimântător, de prin basme.
Steblă = Mănunchiu.
Ştergar = Şervet lung.
Şterpelele = Pieriturì.
Stobori = Pari ascuţiţi, gard.
Ştolicăit = Bălăcit.
Stuchit = Scuipat.
Sugariu = Sugător.
Sumicat = Sculat.
Surdumaş = Boală, vierme, în *Oltenia.*
Tăciuni = Lemn ars şi stins.
Talisman = Cu putere mare, cu credinţă în minune.
Târcovele = Cheliile. V. *Deochiul.*
Târlă = Stână.
Târne = Mături, baniţe, coş de nuiele, în *Oltenia.*
Târpia = Boală.
Ţâţână = Balamale.
Teică = Vas din care beau găinile apă.
Terciueşte = Făcăluit, moleşit, amestecat.
Tidvă = Tivgă, tărtăcuţă.
Tină = Noroiu, glod.
Ţipătură = Aruncătură, in *Banat.*
Toartă = Mâner, urechile unei oale.
Toiag = Băţ lung de sprijinit.
Trânji = Emoroide, bube la şezut.
Treanţă = Cârpă.
Troacă = Albie, covată de unde mănâncă porcii.
Ţurloaiele = Fluierile picioarelor, jghiaburi.
Uliţă = Drum, străduţă.
Undrelele = Vinele gâtului.
Vac = Vieaţă, timp îndelungat.
Văcueşti = Trăeşti.
Vadră = Vas de lemn în care se aduce apă, în Oltenia.
Văicărezi = Vait, plâns.
Velniţă = Fabrică de rachiu.
Viciulat = Sdruncinat, înrăit.
Viforită = Iritată, dureroasă.
Vitrion = Vitriol, otravă.
Vivor = Boală, orbalţ, în Moldova.
Vizicatăr = Blastor, legătoare.
Vlagă = Putere.
Zahanà = Tăiere, tăetoare de vite, zalhanà.
Zgancă = Rană mare, iritată.
Zâmbat = Jimbat, rânjit.
Zimislit = Făcut.

INDICE ALFABETIC

DE PLANTELE POPULARE CUPRINSE ÎN LUCRAREA DE FAȚĂ.

Frigurică = Cintaură, fierea pământului. *Erythraea Centaurium Pers.* L.
Garoafă = Carafilă, vâsdoagă, negină, cuișoare. *Dianthus Caryophyllus* L.
Gherghină = Dalie, georgină. *Dahlia variabilis* L.
Ghisdeiu = Motocei, trifoiște. *Lotus corniculatus* L.
Harbuz = Pepene verde, boșar, lebeniță, lubeniță. *Cucurbita citrullus* L.
Holera = Cătină, cornuță, scaiu, ghimpe, lipici. *Xanthium spinosum* L.
Iarba lui Tatin = Tătănească, tăciunul, tatină. *Symphytum officinale* L.
Iarba lupului = Iarba ciutei. *Doronicum austriacum* L.
Iarbă mare = Oman, holman. *Inula Helenium* L.
Iarba porcului = Gușterariță, brâncă. *Salicornia herbacea* L.
Iarba raiului = Buruiană de ceas rău, vetrice, ferecea. *Tanacetum vulgare* L.
Iarba tâlharului = Cristoforă, orbanț. *Actaea spicata* L.
Iederă = Smârdar, iederea-zânelor. *Hedera Helix* L.
Inipahar = Ienupăr, archiș, cetenă, ialovăț. *Juniperus communis* L.
Iovă = Loză, răchită moale, puturoasă. *Salix Capraea* L.
Jaleș Jale, pavăză, jaleș de câmp. *Stachys recta* L.
Jalia = Jaleș, salvie, șălvie. *Salvia officinalis* L.
Laptele câinelui = Buruiană de negei, laptele cucului. *Euphorbia platyphyllos* L.
Laur = Ciumăfaie, alaur, bolândariță, cornută. *Datura Stramonium* L.
Leandru = Liandru, oleandru. *Nerium Oleander* L.
Lemn-sfânt=Iarbă sfântă, lemnul Maicei Domnului. *Santolina Chamaecyparissus* L.
Leuștean = Buruiană de lungoare. *Levisticum officinale* Koch.
Limba vecinei = Limba cerbului, năvalnic, limba vacii. *Scolopendrium vulgare* Schmith.
Losnicioară = Zârnă, buruiană de dalac. *Solanum Dulcamara* L.
Lumânărică = Corovatic, coada lupului. *Verbascum Thapsus* L.
Mac = Somnișor, păpărue. *Papaver Rhoeas* L.
Măcriș = Macriș, burbunacă. *Rumex Acetosa* L.
Mălin=Prun sălbatic, mălin negru. *Prunus Padus* L.
Măsălariță = Măsălar, sunătoare, nebunariță. *Hyoscyamus niger* L.
Mătrăgună = Țilidonic, Doamnă mare. *Atropa Belladonna* L.
Mintă=Ghiasmă, giugiumă, ismă. *Mentha piperita* L.
Moțul curcanului = Busuioc roș, bujor. *Amarantus caudatus* L.
Mușețel = Matrice, morună, romaniță. *Matricaria Chamomilla* L.
Muștar alb = Rapiță albă, hrenoasă *Sipanis alba* L
Nalbă = Colăceii babei, mălagă. *Malva silvestris* L.
Nalbă mică = Cașul popii. *Malva rotundifolia* L.
Nărâmză = Portocală. *Citrus Aurantium* L.
Neghină = Zâzanie, zizanie. *Agrostemma Githago* L.
Ochii boului = Rușă de toamnă, rușă vânătă, steliță. *Aster Amellus* L.
Osul iepurelui= Dârmotin, sudoarea calului. *Ononis hircina.*
Pana sburătorului =Năvalnic. *Lunaria annua* L.
Păpădie = Curu găinii, papalungă. *Taraxacum officinale.*
Părul ciutei = Verigariu, salbă moale *Rhamnus cathartica* L.
Părul porcului=Brădișor, coada calului. *Equisetum Telmateia.*
Pațachină= Părul ciutei, spinul cerbului. *Rhamnus cathartica* L.
Pelin = Pelin alb, pelin bun. *Artemisia Absinthium* L.

Pepene = Pepene verde, boșar, harbuz. *Citrullus vulgaris.*

Piciorul cocoșului = Rărunchiu, floare broștească. *Ranunculus acris* L.

P.... țigăncii = Sugel, urzică moartă *Lamium purpureum* L.

Poclivnic = Chiperiul lupului, pipăruș, popilnic, lingura popii. *Asarum europaeum* L.

Podbal = Podval. *Tussilago Farfara* L.

Porumbel = Coțobrel, spin scorumbar. *Prunus spinosa* L.

Pucioasă = Pucioagnă, buruiană pucioasă. *Bifora radians.*

Puiză=Trepădătoare, trei frați, tămâioară. *Viola tricolor* L.

P... calului = Burete puturos, *Phallus impudicus* L.

Pur = Usturoiu sălbatic, aiul șerpelui. *Allium rotundum* L.

Râjioară = Ruje, bujor românesc, ruje de Rusalii. *Paeonia romanica.*

Romaniță=Morună, moșițel, mușețel.*Matricaria Chamomilla* L.

Roșcove = Roșcov. *Ceratonia Siliqua* L.

Roștofol = Tătarnică, scăete, măciuca ciobanului. *Echinops commutatus* L.

Rostopască, **Răstopatie**, **Rostopastică**, **Rostopastă** = Răstopastie, calce mare, crucea voinicului, iarbă de negi, iarba rândunelei, negelariță, plescăniță, rostopaște. *Chelidonium majus* L.

Sâmcioară = Sănicioară, sănișor, cinci foi mari, sanicele. *Sanicula europaea* L.

Sânge de 9 frați = Buruiana fraților. *Calamus Draco.*

Sburător = Iarba sfântului Ioan, răchițică, sburătoare. *Epilobium angustifolium* L.

Scaiu voinicesc = Varga ciobanului, cârdu, lugaciu, scăiete. *Dipsacus silvestris.*

Scumpie = Scumpină. *Rhus Cotinus* L.

Siminichie = Senamichie. *Cassia acutifolia.*

Siminoc = Semenic, siminic. *Helichrysum arenarium.*

Slobonov = Slăbănog, bric. *Impatiens Nolitangere* L.

Soc = Hoz. *Sambucus nigra* L.

Șofran roș = Șofrănel, *Carthamus tinctorius* L.

Șovârf = Arigan, dost, milot, solovirc, sovârc, sovovârv, sovârf. *Origanum vulgare* L.

Spetejoară =Obligeană, calm, speribană, spetează, trestie mirositoare. *Acorus Calamus* L.

Spumăriță=Spumcală, stuchitul cucului, Paștele cailor. *Cardamine pratensis* L.

Tacinul = Tătănească, iarbă băloasă. *Symphytum officinale* L.

Tarhon = Tarcon. *Artemisia Dracunculus* L.

Târsoacă=Sporiș, troscoțele. *Polygonum aviculare* L.

Tătănească = Iarba lui Tatin. *Symphytum officinale* L.

Țlidonie = Mătrăgună, Doamnă mare. Impărătească. *Atropa Belladonna* L.

Țintaură = Cintaură. *Erythraea Centarium* Pers.

Trandafir = *Rosa centifolia* L.

Trepădătoare = Brie, brei, slobonov. *Mercurialis annua* L.

Turta lupului=*Strychnos nux vomica* L.

Tutun = Tuhan, tabac, tiutiun. *Nicotiana Tabacum.*

Văsdoace = Beft, buruieni domnești, fearfon. *Tagetes erecta* L.

Voejnița = Boejniță mintă, izmă. *Mentha silvestris* L.

Zarzăr = Cais, corcoduș, apricoase. *Prunus Armeniaca* L.

PLANTE NEDETERMINATE.

Festinad.
Fulgoage.
Impușcată.
Sceavă.
Șovârf de dumbăț.
Șovârf de rută.

BIBLIOGRAFIE

Alexandri V., Poezii populare. București 1866.
Burada T. T., O călătorie în Dobrogea. Iași 1880.
Gaster Dr., Literatura populară română. Buc. 1883.
Gorovei Artur. Rev. „Șezătoarea". Folticeni 1892—1902.
Leon Dr. N., Istoria naturală medicală. București 1903.
Marian S. Fl., Descântece populare române. Suceava 1886.
Popescu-Ciocănel Gh., Ziarul „Adevărul". București 1902.
Theodorescu G. Dem., Poezii populare române. Buc. 1885.
Tocilescu Gr. G., Materialuri folkloristice. Buc. 1900.

Reviste, ziare și publicațiuni periodice.

Adevărul. Buc. 1901—1902.
Albina Carpaților. Sibiu 1877—1878.
Aurora Română. Cernăuți 1881.
Buciumul Român. Iași 1878.
Noua rev. română. Buc. 1901.
Revista Ilustrată. Șoimuș (Transilvania).
Rev. p. istorie, arh. și fil. Buc. 1889.
Sănătatea. Buc. 1901.

CUPRINSUL